

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

ניתן ביום 18 דצמבר 2014

המערער

מוחמד עליאן

-

המשיבה

דרמוני אלקטרוקופי 1994 בע"מ

לפני: סגנית הנשיא ורדה וירט ליבנה, השופטת רונית רוזנפלד, השופטת לאה גליקסמן
נציג ציבור (עובדים) מר יצחק שילון, נציג ציבור (מעסיקים) מר יצחק קאול

בשם המערער – עו"ד עומאר קראעין, עו"ד סאהר עלי
בשם המשיבה – עו"ד יניב גלבוץ

פסק דין

השופטת לאה גליקסמן:

1. ערעור זה סב על פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה בירושלים (השופט דניאל גולדברג ונציגי הציבור גבי שולמית שמש ומר אהוד חביב; עב 08-1876), אשר קיבל את מרבית התביעה של המשיבה, ודחה את מרבית התביעה שכנגד של המערער.

הרקע לערעור:

2. המשיבה היא חברה העוסקת במתן שירותי דפוס. המשיבה מנוהלת על ידי שני אחים שותפים שהם גם בעלי מניותיה, מר בני דרמוני (להלן - בני) ומר יצחק

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

דרמוני. בני הוא מנהל בית הדפוס והוא אחראי על הפן הניהולי היום יומי והמקצועי שבפעילות המשיבה. מר יצחק דרמוני שימש כמנהל הכספים של המשיבה עד למועד פציעתו בתאונת דרכים בחודש יולי 2006.

3. המערער הועסק במשרה מלאה אצל המשיבה בתפקיד דפס, החל מיום 1.12.2002 עד יום 13.3.2008. נסיבות סיום העבודה שנויות במחלוקת בין הצדדים.

4. המשיבה הגישה לבית הדין האזורי תביעה נגד המערער בה תבעה פיצוי בעד אי מתן הודעה מוקדמת להתפטרות; תשלום התמורה בעד רכישת מכונת דפוס; החזר יתרת הלוואה; תשלום בעד עבודות דפוס פרטיות שבוצעו עבור מכרי המערער ומשפחתו; פיצוי בעד אי השבת מכשיר הטלפון הנייד שמסרה המשיבה למערער לצורך עבודתו.

5. המערער הגיש כנגד המשיבה כתב תביעה שכנגד, שבו תבע פיצויי פיטורים; תמורת הודעה מוקדמת; דמי הבראה; פדיון חופשה; גמול בעד עבודה בשעות נוספות.

פסק דינו של בית הדין האזורי:

6. בית הדין האזורי קיבל את חלק הארי של התביעה שהגישה המשיבה, ודחה את רוב תביעותיו של המערער, כמפורט להלן.

7. **נסיבות סיום קשר העבודה:** בית הדין האזורי קבע כי המערער התפטר מעבודתו ולא פוטר, וקבע כי בני לא פיטר אותו. בית הדין האזורי קיבל את גרסתו של בני שלפיה ביום 13.3.2008 התנהל ויכוח בינו לבין המערער, וגם אם במהלך הויכוח בני השתמש בביטוי "לך הביתה" או דומה לו, מדובר בדברים שנאמרו "בעידנא דריתחא", שלא מתוך כוונה לסיים את קשר העבודה. גם על פי עדות המערער בני ביקש ממנו עוד באותו יום, הן במישרין והן בעקיפין על ידי אביו ואחיו של המערער להמשיך לעבוד. לפיכך, בסירובו של המערער להמשיך לעבוד הוא בעצם התפטר מעבודתו. נוכח קביעתו, דחה בית הדין האזורי את תביעתו של המערער

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

לפיצויי פיטורים ולתמורת הודעה מוקדמת, וחייב אותו לשלם למשיבה פיצוי בעד אי מתן הודעה מוקדמת להתפטרות בסך של 5,500 ₪.

8. **תביעה לתשלום יתרת הלוואה:** בית הדין האזורי קבע כי נקודת המוצא לדיון היא שאין מחלוקת שהמערער קיבל הלוואה מהמשיבה בסך של 10,000 ש"ח. נוכח נקודת מוצא זו, טענת המערער כי הוא פרע את מלוא ההלוואה היא טענת "פרעת"י". מדובר בטענת "הודאה והדחה", והנטל להוכיח כי פרע את מלוא סכום ההלוואה מוטל על המערער. בית הדין האזורי קבע כי המערער לא הרים את הנטל ולא סתר את גרסת המשיבה שלפיה שילם רק 3,000 ₪ על חשבון ההלוואה. בית הדין האזורי הסתמך בקביעה זו על נספח ד' לתצהירו של בני, דף מ"פנקסון", אשר על פי עדויות העובדים בפנקסון זה בני נהג לנהל רישום של הלוואות שקיבלו העובדים, ובו נרשם כי המערער קיבל הלוואה בסך של 10,000 ₪ ופרע 3,000 ₪ בלבד. לאור האמור, בית הדין האזורי חייב את המערער בתשלום יתרת ההלוואה בסך של 7,000 ₪.

9. **התביעה לתשלום תמורה בעד מכונת הדפוס:** לא הייתה מחלוקת כי המערער רכש מהמשיבה מכונת דפוס ששוויה 28,000 ₪, והמחלוקת הייתה אם המערער שילם את מלוא התמורה בעדה. בית הדין האזורי קבע כי המערער לא עמד בנטל ההוכחה, וגם בעניין זה לא סתר את נספח ד' לתצהירו של בני, בו היה רשום כי המערער נותר חייב סכום זה; בית הדין קבע כי טענת המערער ששילם במזומן במעמד קבלת מכונת הדפוס את מלוא התמורה אינה מהימנה. בהקשר זה ציין בית הדין האזורי כי המערער הודה בחקירתו הנגדית כי בני השיב לו סך של 4,000 ₪ ביום עבודתו האחרון, אותו שילם על חשבון רכישת מכונת הדפוס, וזאת בניגוד להכחשתו הגורפת בתצהיר עדותו הראשית, ועדות זו תומכת ברישום בפנקסו של בני; גם עדותו של מר טאהר עליאן, בן דודו של המערער, לא הייתה מהימנה בהתחשב בסתירות שנמצאו בה; נוכח קביעתו כי המערער לא הוכיח כי שילם בעד מכונת הדפוס, חייב בית הדין האזורי את המערער לשלם למשיבה את התמורה בעד המכונה, סך של 28,000 ₪.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

10. **התביעה לתשלום בעד עבודות פרטיות שביצע המערער בדפוס המשיבה:**
המשיבה תבעה סך של 7,000 ₪ בעד עבודות דפוס פרטיות שביצע המערער למכריו ובני משפחתו. המערער טען בכתב ההגנה כי מדובר בטענות סרק לא מבוססות, אולם בתצהירו ובחקירה הנגדית הודה כי ביצע עבודות כאלה, אך טען שהוא שילם עליהן לבני במזומן. בית הדין האזורי קבע כי תביעה זו הוגשה ללא פירוט וכימות ראוי, והמשיבה לא הוכיחה את רובה. בית הדין חייב את המערער בתשלום בעד עבודות פרטיות שבקשר אליהן הציגה המשיבה טפסי הצעת מחיר/הזמנת עבודה, בסכום כולל של 1,570 ₪.

11. **התביעה לפיצוי בגין אי השבת מכשיר הטלפון הנייד:** המשיבה תבעה פיצוי בסך של 1,795 ₪ בשל אי השבת מכשיר הטלפון הנייד שמסרה למערער. לטענתה, נוכח אי החזרת המכשיר על ידי המערער שילמה לחברת סלקום "דמי יציאה" בעד ניתוק המכשיר, וכן חיובים נוספים בקשר לשימוש במכשיר. בית הדין האזורי קבע כי המערער הודה בכך שלא החזיר את המכשיר, ומחומר הראיות עלה כי המכשיר שודרג בשנת 2006 תוך התחייבות ל-36 חודשים, כאשר המכשיר היה רשום על שם בני והוא נשא בתשלומים בעדו וגבה אותם מהמערער מדי חודש במזומן. נוכח העובדה שלאחר סיום קשר העבודה המערער לא החזיר את המכשיר למשיבה, עליו לשלם למשיבה חיובים והוצאות בשל ניתוק הטלפון הנייד בסך של 1,795 ₪.

12. **התביעה לדמי הבראה:** המערער טען כי לא קיבל דמי הבראה במהלך כל תקופת עבודתו, ותבע דמי הבראה בסך של 5,219 ₪ בעד השנתיים האחרונות, על בסיס 17 ימי הבראה ותעריף ליום הבראה בסך של 307 ₪. בית הדין האזורי קבע כי בעד השנתיים האחרונות לעבודתו זכאי המערער לדמי הבראה בסך של 4,452 ₪ (7 ימים לכל שנה, סה"כ 14 יום על בסיס תעריף של 318 ₪ ליום עבודה). נוכח העובדה שעל פי תלושי השכר בחודשים יולי ואוגוסט 2007 שולם למערער סך של 1,113 ₪ בכל חודש בעד דמי הבראה, ובחודשים יולי ואוגוסט 2006 שולם למערער סך של 954 ₪ בכל חודש בעד דמי הבראה, המשיבה נותרה חייבת למערער דמי הבראה בסך של 318 ₪.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

13. **התביעה לפדיון חופשה**: המערער תבע סך של 9,250 ₪ בעד פדיון חופשה שנתית עבור שלוש שנות עבודתו האחרונות. בית הדין האזורי קבע כי מעיון בתלושי השכר של המערער עולה כי המשיבה ניהלה בתלושי השכר רישום של מאזן ימי החופשה של המערער, ולכן יש לקבל את הנתונים המופיעים בתלוש השכר לעניין יתרת החופשה לה היה זכאי המערער במועד סיום קשר העבודה. לאור האמור, משעל פי תלוש השכר היה המערער זכאי במועד סיום קשר העבודה ל- 0.6 ימי חופשה, אותם לא ניתן לפדות בהתחשב בכך שלא ניתן לפדות חצאי ימי חופשה, נדחתה תביעתו של המערער לפדיון חופשה.

14. **התביעה לגמול בעד עבודה בשעות נוספות**: בית הדין האזורי קבע כי המערער הודה בחקירתו הנגדית בנוגע לתביעתו לתשלום גמול בעד עבודה בשעות נוספות כי **"כל מה שהיה מגיע לי שילמו לי. לא עבדתי הרבה שעות נוספות"**. נוכח עדותו, נדחתה תביעתו של המערער לתשלום בעד עבודה בשעות נוספות.

הערעור

15. המערער ערער על כל קביעותיו של בית הדין האזורי, וטען כי היה על בית הדין האזורי לדחות את תביעותיה של המשיבה בעניין החזר הלוואה, תשלום בעד מכונת דפוס, תשלום בעד ביצוע עבודות פרטיות, ותשלום בעד אי החזרת הטלפון הנייד, אשר כולן לא הוכחו. כמו כן טען כי טעה בית הדין האזורי בקביעתו כי דבריו של בני למערער נאמרו בעידנא דריתחא, ולכן קשר העבודה הגיע לסיומו עקב התפטרות המערער. בהקשר זה טען המערער כי בית הדין האזורי התעלם משינוי חזית שנערך על ידי המשיבה, אשר טענה כי המערער התפטר מעבודתו ולא העלתה את הטענה כי דבריו של בני נאמרו בעידנא דריתחא. כפועל יוצא מכך, היה על בית הדין לחייב את המשיבה לשלם למערער פיצויי פיטורים ותמורת הודעה מוקדמת. המערער טען בנוסף כי בית הדין האזורי שגה בכך שדחה את תביעותיו לדמי הבראה ופדיון חופשה, תוך התעלמות מכך שהנטל להוכחת תשלום זכויות אלה מוטל על המשיבה.

16. להלן, נדון בטענותיו של המערער אחת לאחת.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

החזר יתרת ההלוואה:

17. בכתב התביעה טענה המשיבה כי המערער קיבל הלוואה בסך של 10,000 ₪ כשנה לפני מועד סיום עבודתו, דהיינו בשנת 2007, ופרע סך של 3,000 ₪. המערער טען בכתב ההגנה ובתצהירו כי אכן קיבל הלוואה מהמשיבה, אולם בשנת 2003 והוא פרע אותה במלואה, ולא נטל הלוואה נוספת בשנת 2007.

18. בדיון המוקדם נרשם ברשימות המוסכמות כי **"אין חולק כי המעסיקה הלוותה לעובד סך של 10,000 ₪..."** ונרשם כפלוגתא – **"האם העובד החזיר את ההלוואה האמורה במוסכמה 3, ואם לא – מהי היתרה לתשלום"**. בהמשך נכתב כי **"בית הדין מבהיר לעובד כי היות ומדובר בטענת פרעתי הנטל עליו"**. כפי העולה מפסק הדין, נקודת המוצא של בית דין האזורי בפסק דינו הייתה כי אין מחלוקת כי המשיבה הלוותה למערער סך של 10,000 ₪ בשנת 2007, וכי השאלה היחידה השנויה במחלוקת היא האם המערער פרע את מלוא ההלוואה או חלקה.

19. לטענת המערער, בכתב ההגנה ובתצהירו אכן הודה שקיבל הלוואה בסך של 10,000 ₪ מהמשיבה, אולם הבהיר כי מדובר בהלוואה שניתנה לו **בשנת 2003**, והוא פרע אותה במלואה, והכחיש כי נטל הלוואה בסך של 10,000 ₪ בשנת 2007, כנטען על ידי המשיבה. לכן, נקודת המוצא של בית הדין האזורי הייתה שגויה, שכן על המשיבה מוטל להוכיח כי המערער קיבל הלוואה בסך של 10,000 ₪ בשנת 2007, ואין מדובר בטענת "פרעתי" שעל המערער להוכיח. המערער העלה טענות שונות מהן ביקש ללמוד כי לא היה מקום לתת משקל ראיתי ולהסתמך על הפתק שהציג בני (נספח ד' לתצהיר בני). טענה נוספת שהעלה המערער היא כי כבר במכתב מיום 26.3.2008, עוד בטרם נוכח תשלום נוסף בסך של 1,000 ₪ ממשכורת חודש מרץ 2008, נטען כי המערער נותר חייב למשיבה סך של 7,000 ₪, ואין זה סביר כי לאחר ניכוי סכום נוסף בסך של 1,000 ₪ הוא נותר חייב אותו סכום; המשיבה אישרה כי החזר ההלוואה לא בא לידי ביטוי בתלושי השכר, ואף לא הגישה תצהיר של רואה חשבון להוכחת טענותיה, כפי שהצהירה שתעשה במסגרת הדיון המוקדם. הימנעות המשיבה מלהגיש תצהיר מטעם רואה החשבון יש לזקוף לחובתה.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

20. המשיבה טענה כי המערער הודה שנטל הלוואה מהמשיבה, וטענתו כי פרע את ההלוואה במלואה נטענה בעלמא; בניגוד לטענת המערער כי נטל מהמשיבה הלוואה אחת, המערער נטל שתי הלוואות, כאשר הוא פרע רק את ההלוואה הראשונה, וטרם סיים לפרוע את ההלוואה השנייה; למערער אין כל רישום ופירוט של ההלוואה, בעוד שבני תיעד את התשלומים בפנקס שלו, והמשיבה הציגה רישום מדויק של מתן ההלוואה והתאריכים בהם שילם המערער תשלומים על חשבון ההלוואה.

21. לאחר בחינת טענות הצדדים וכלל החומר שבתיק, אנו קובעים כי דין הערעור בעניין החזר ההלוואה להידחות. אמנם, בית הדין האזורי לא דן בשאלת עצם מתן ההלוואה למערער בשנת 2007, למרות שהמערער הכחיש כי נטל הלוואה בשנת 2007. אולם, מפסק הדין עולה חד משמעית כי בית הדין האזורי קיבל את גרסתו של בני כי התייעד בפנקסו, נספח ד' לתצהירו, משקף את ההלוואות שניתנו על ידו לעובדים ואת פירעון ההלוואות על ידי העובדים. נוכח העובדה שההלוואה בסך של 10,000 ₪ מתועדת בפנקס ולא רק החזר בסך של 3,000 ₪, המסקנה היא שבעצם יש גם קביעה עובדתית של בית הדין האזורי שלפיה המערער נטל הלוואה בסך של 10,000 ₪, כשנה לפני סיום עבודתו, כנטען על ידי המשיבה.

בהקשר זה נציין כי כפי שנטען על ידי המערער וכפי שנקבע על ידי בית הדין האזורי, בשנת 2003 יצחק דרמוני ולא בני טיפל בעניינים הכספיים. רק החל משנת 2006, מועד בו נפגע יצחק בתאונת דרכים, החל בני לטפל גם בעניינים הכספיים. לכן, העובדה שההלוואה למערער תועדה בפנקסו של בני, וכן העובדה שמפורט בפנקס שחלק מהתשלומים בגין ההלוואה נפרעו בחודש דצמבר 2007 ובחודשים ינואר ופברואר 2008, מתיישבות עם מסקנתו של בית הדין האזורי כי המערער נטל הלוואה בשנת 2007 כנטען על ידי המשיבה.

לאמור לעיל נוסיף כי בכתב התביעה נאמר במפורש כי התביעה מתייחסת להלוואה שניתנה למערער כשנה לפני סיום עבודתו, דהיינו בשנת 2007, ולכן ניתן היה לצפות כי המערער לא יאשר בדיון המוקדם כי אין מחלוקת כי נטל הלוואה בסך של 10,000 ₪, או לכל הפחות יעמוד על כך שיצוין כי מדובר בהלוואה שנטל

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

בשנת 2003. העובדה שהמערער לא עשה כן תומכת במסקנה כי המערער אכן הודה בעת הדיון המוקדם כי קיבל הלוואה בסך של 10,000 ₪ בשנת 2007.

22. לטענת המערער, המסמך נספח ד' הוא מסמך ש"פוברק" על ידי בני, ולא היה מקום להסתמך עליו. טענה זו אין בידנינו לקבל. בית הדין האזורי, לפניו נחקר בני ארוכות בחקירה נגדית גם בעניין זה, קבע על יסוד התרשמותו מעדותו של בני ומהעדים האחרים כי האמור במסמך בנספח ד' מהווה תיעוד אותנטי של מתן הלוואות והחזר הלוואות על ידי העובדים, כפי שתועדו על ידי בני בזמן אמת. קביעה זו היא קביעה עובדתית, ואין מקום לחרוג מהכלל ולהתערב בה.

23. בהתייחס לטענת המערער כי כבר במכתב מיום 26.3.2008 יתרת ההלוואה עומדת על סך של 7,000 ₪, וזאת עוד בטרם נוכה סך של 1,000 ₪ ממשכורת חודש מרץ 2008: בתצהירו של בני נטען כי התשלום האחרון בעד ההלוואה **שולם** בחודש מרץ 2008 ולא נטען כי התשלום נוכה ממשכורת חודש מרץ 2008, המשולמת רק בחודש אפריל 2008. לפיכך, האמור במכתב מיום 26.3.2008 אינו סותר את גרסת המשיבה כי המערער שילם סך של 3,000 ₪ עד חודש מרץ 2008.

24. **כללו של דבר**: ערעורו של המערער בעניין החזר ההלוואה נדחה.

תשלום בעד מכונת דפוס, בעד ביצוע עבודות פרטיות, ואי החזרת הטלפון נייד:

25. המערער טען כי בית הדין האזורי שגה בקובעו כי המערער לא הוכיח כי שילם למשיבה את מלוא מחיר מכונת הדפוס בסך של 28,000 ₪, ולא קיבל את גרסת המערער ועדיו, שהייתה אמינה ועקבית, בעוד גרסתו של בני הייתה שקרית ומעורפלת. כמו כן, שגה בית הדין האזורי בקובעו כי המערער הודה שקיבל בחזרה סכום של 4,000 ₪. בנוגע לתשלום בעד ביצוע עבודות פרטיות טען המערער כי טענה זו נטענה בעלמא, לא הוכחה ולא פורטה וגרסת המשיבה התבררה כשקרית. כן טען כי לא היה מקום לחייבו בתשלום פיצוי בגין אי החזרת מכשיר הטלפון הנייד.

26. דין הערעור בכל הנושאים אלה להידחות. טענות המערער בנושאים אלה סבות בעיקרן על קביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי, ועל קביעותיו בעניין

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

מהימנות עדים. כידוע, הכלל הוא שערכאת הערעור לא תתערב בממצאיה העובדתיים של הערכאה הדיונית המבוססים על התרשמותה הבלתי אמצעית מן העדויות והראיות שהיו בפניה, ולא תתערב בקביעות העובדתיות של בית הדין האזורי בנוגע למהימנות העדים אלא במקרים חריגים [ע"ע (ארצי) 40332-09-12 א.ד. עוף והוד בע"מ – יורם הרוש (19.3.2013) וההפניות שם; דב"ע (ארצי) מט/0-23 המוסד לביטוח לאומי – הירשהורן, פד"ע כ 349, 352 (1989)]. לאחר בחינת חומר הראיות שהיה לפני בית הדין האזורי, אנו סבורים כי מסקנתו בנוגע לכל אחד מהרכיבים האמורים מבוססת היטב בראיות ובעדויות שהיו לפניו, והמקרה הנדון אינו מצדיק חריגה מהכלל האמור והתערבות בקביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי, המבוססות על התרשמותו מכלל חומר הראיות והעדויות שהיו לפניו.

27. **כללו של דבר:** ערעורו של המערער בעניין תשלום בעד מכונת דפוס, בעד ביצוע עבודות פרטיות, ואי החזרת הטלפון נייד נדחה.

נסיבות סיום קשר העבודה:

28. טענתו העיקרית של המערער היא כי טענת המשיבה שדבריו של בני למערער, "לעזוב את העבודה וללכת הביתה" נאמרו בעידנא דריתחא במהלך ויכוח בין בני לבין המערער, הועלתה לראשונה במסגרת חקירתו הנגדית של בני. המערער טען כי המשיבה ובני לא העלו טענה זו בכתב ההגנה ובתצהירו של בני, אלא טענו באופן סתמי כי המערער התפטר ללא הודעה מוקדמת, ולא ציינו את נסיבות סיום יחסי העבודה. לפיכך, טענה זו מהווה שינוי חזית פסול ולא היה מקום שבית הדין האזורי יזדקק לה. יתר על כן. לא היה מקום לתת לטענה זו משקל כלשהו, נוכח העובדה שטענה זו הועלתה על ידי בני רק לאחר ששמע את העדויות האחרות, בהן אישרו העדים כי בני אמר למערער ללכת הביתה. בנסיבות אלה, המסקנה המתחייבת היא שטענה זו הומצאה על ידי בני רק בחקירתו הנגדית, לאחר שהיה מודע לעדויות האחרות, ונאלץ להודות כי אמר למערער "לעזוב את העבודה וללכת הביתה". בית הדין האזורי התעלם לחלוטין מכך שבני העיד אחרון ולאחר ששמע את כל העדויות האחרות ויכול היה להתאים את גרסתו לעדויות האחרות, ואף

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

להעלות גרסה חדשה, כפי שעשה. מדובר בפגם חמור, שפגע קשות בזכויותיו הדיוניות של המערער וביכולתו להוכיח את תביעתו. לגופו של עניין מדובר בגרסה שקרית ומגמתית ולא היה מקום לקבלה, וגם מדבריו של בני עולה באופן חד משמעי כי כוונתו הייתה לפטר את המערער. לחלופין, טען המערער כי הייתה מחלוקת כנה ואמיתית בין הצדדים והדבר פוטר אותו מלשלם למשיבה פיצוי בעד אי מתן הודעה מוקדמת.

29. בהתייחס לטענת המערער כי הטענה בדבר עידנא דריתחא מהווה שינוי חזית טענה המשיבה כי מדובר בטענה משפטית של המשיבה אשר הועלתה בתגובה לטענות המערער שהועלו במסגרת עדותו ותצהירו, בעוד במסגרת כתב ההגנה וכתב התביעה שכנגד המערער רק טען שפוטר, אולם לא ביאר כי המשיבה פיטרה אותו במהלך ריב. לעומת זאת, המשיבה טענה כבר בתצהירי עדות ראשית כי המערער עזב את העבודה לאחר ויכוח בין הצדדים, וציינה כבר בשלב זה כי מנהל המשיבה ביקש מהמערער לשוב לעבודה למרות הוויכוח ואין מדובר בפיטורים. לאור האמור, המשיבה פירטה כבר בתצהיר את התשתית העובדתית, ולכן יש לדחות את הטענה כי מדובר בהרחבת חזית. בכל מקרה, המערער לא הביע התנגדות לטענה זו של המשיבה במהלך דיון ההוכחות או בסיכומים ולכן הוא מושתק מלהעלות בשלב הערעור את הטענה בדבר "שינוי חזית". לגופו של עניין טענה המשיבה כי אין להתערב בקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי כי המערער התפטר ולא פוטר.

30. לאחר בחינת טענות הצדדים הגענו למסקנה כי בנושא זה דין הערעור להתקבל חלקית, כך שיש לקבל את הערעור בעניין חיוב המערער לשלם למשיבה פיצוי בעד אי מתן הודעה מוקדמת, אולם אין להתערב בקביעתו של בית הדין האזורי כי נסיבות סיום קשר העבודה היו התפטרות ולא פיטורים, ואין מקום שלא לקבל את גרסת המשיבה בשל "שינוי חזית".

31. עיון בכתב התביעה מעלה כי אכן המשיבה טענה באופן לקוני כי ביום 13.3.2008 בחר המערער לסיים באופן חד צדדי את יחסי העבודה, כאשר עזב את מקום עסקה של המשיבה ללא מתן הודעה מוקדמת. עם זאת, **במסגרת תצהיר עדותו הראשית** שב בני על טענה זו, אולם תיאר את אירועי אותו הבוקר, וציין כי לאחר

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

ויכוח בינו לבין המערער, המערער החליט על דעת עצמו להפסיק לעבוד וסירב להמשיך לעבוד, ואמר כי הוא הולך. כן העיד כי כבר באותו מעמד אמר למערער כי יישאר בעבודתו או לכל הפחות ייתן הודעה מוקדמת בת 30 יום, אולם המערער סירב. בני גס העיד בתצהירו כי פנה הן למערער והן לאחיו ולאביו על מנת שישכנעו אותו לשוב לעבודה, או לפחות לסיים את עבודתו בצורה מסודרת. אכן, **במסגרת החקירה הנגדית** בתשובה לשאלה האם בני אמר למערער ללכת הביתה, השיב בני כי **"יכול להיות, אולי, הייתי עצבני כל כך ואמרתי לו ללכת הביתה, אבל אחרי חמש דקות שזה קרה, בדיוק חמש דקות אחרי זה הלכתי למשרד וחזרתי ואמרתי לו אני מבקש ממך להמשיך לפחות את החודש אם אתה רוצה ללכת, ואם אתה לא רוצה ללכת אז תמשיך לעבוד"** (ע" 45, ש' 23-26), וכן העיד בהמשך **"אם אני צעקתי באותה שנייה כמו שאתה צועק על אשתך או כמו שאני צועק של אשתי אז לפעמים לשנייה ואחרי זה אתה מתרצה וחוזר לעצמך. זה קרה גם בעבר"** (ע" 45, ש' 33-35) וכן **"... זה שאני אומר לך ללכת הביתה זה לא אומר שאתה מפוטר... מפוטר זה ברגע שאני אוציא לך מכתב פיטורים אתה תלך הביתה"** (ע" 46, ש' 4-5, 7), ובתשובה לשאלה האם האמירה תלך הביתה זה לא פיטורים השיב **"לא זה לא פיטורים כי זה היה בעניין של צעקות"** (ע" 46, ש' 9).

32. מהאמור עולה כי אכן במסגרת החקירה הנגדית הוסיף בני על האמור בכתב התביעה ועל עדותו בתצהירו, כי לפני שהמערער עזב את מקום העבודה, ייתכן שבמהלך הויכוח בין הצדדים בני אמר למערער **"ללכת הביתה"**, וכי אין לפרש אמירה זו כפיטורים, נוכח העובדה שנאמרה בסערת הויכוח. עם זאת, ההלכה הפסוקה קובעת כי ככלל **"האיסור להרחיב חזית עיקרו בכך שבעל דין אינו רשאי לחרוג מגדר המחלוקת, כפי שהוצבה בכתבי-הטענות, אלא אם כן נענה בית-המשפט לבקשתו לתקן את כתבי-טענותיו, או אם הצד שכנגד נתן לכך את הסכמתו, במפורש או מכללא"** [ע"א 6799/02 משולם נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ-סניף בורסת היהלומים, פ"ד נח(2) 145], בין שהתעלמו הצדדים מטענה שנטענה בכתבי הטענות ובין שהתדיינו על טענה שלא נטענה בהם [אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 89 (מהדורה עשירית, 2009)]. במקרה הנדון, במסגרת החקירה הנגדית בני נחקר בהרחבה על ידי ב"כ המערער על גרסתו בעניין פיטורים

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

בעידנא דריתחא, וב"כ המערער לא העלה במסגרת הדיון כל התנגדות או טענה כי מדובר בשינוי חזית. לפיכך, יש לראות בכך משום הסכמה מכללא לשינוי חזית. מעבר לכך נוסיף כי "גרעין הסיפור" – דהיינו כי המערער עזב לאחר ויכוח עם בני, ובני פנה אליו במישרין ובאמצעות קרובי משפחה להמשיך בעבודתו – הופיע כבר בתצהירו של בני.

33. בהתייחס לטענת המערער כי נפל פגם בכך שבני העיד אחרון והוא היה נוכח באולם ושמע העדויות האחרות, ובכך התאפשר לו להתאים את עדותו לעדויות האחרות: תקנה 51 לתקנות בית הדין לעבודה (סדרי דין), התשנ"ב-1991 (להלן – **תקנות בית הדין**) קובעת, בין היתר, את סדרי הטיעון. תקנה 158 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, אשר כותרתה "סדר הטיעון באין הודיה בעובדות", דומה בלשונה לתקנה 51 לתקנות בית הדין, אולם בתקנה 158(ב) קיימת הוראה נוספת הקובעת כי "**בית המשפט רשאי, ביזמתו או לפי בקשת בעל דין, להורות שבעלי הדין יעידו בפניו לפני שיעידו שאר העדים במשפט**". על תכלית הוראה זו נאמר כי "**הוראה זו באה לסייע לבית המשפט בקביעת מהימנותן של גרסאות מנוגדות. שמיעה מוקדמת של בעלי הדין היריבים מאפשרת גם למצוא דרך לסיום מהיר יותר של המשפט**" [אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 561 (מהדורה אחת עשרה, 2013)]. נציין כי במקרה הנדון, בני אמנם אינו בעל דין, אולם הוא היה נציג המשיבה בהליך והעד העיקרי מטעמה, ולכן יש להתייחס אליו כבעל דין. לאור המחלוקת העובדתית בעניין נסיבות סיום קשר העבודה, היה מקום שביט הדין האזורי ישקול להורות כי בני יעיד ראשון. אולם, אין לפסול את עדותו של בני בשל כך שהעיד אחרון, ואין בכך כדי להביא לתוצאה שלפיה יש להתערב בקביעתו של בית הדין האזורי, שקבע כי עדותו מהימנה.

34. לגופו של עניין, לא מצאנו מקום להתערב בקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי, כי דבריו של בני למערער "ללכת הביתה" נאמרו בעידנא דריתחא, ועוד באותו היום בני ביקש מהמערער לשוב לעבודה, גם באמצעות פנייה לקרובי משפחתו של המערער. משהמערער לא שב לעבודה, המערער הוא שהתפטר.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

35. עם זאת, על אף קביעת בית הדין האזורי כי המערער התפטר אנו סבורים כי בנסיבות המקרה הנדון לא היה מקום לחייב את המערער בתשלום דמי הודעה מוקדמת למשיבה. סעיף 10(1) לחוק הודעה מוקדמת לפיטורים ולהתפטרות, תשס"א-2001 קובע כי הוראות סעיפים 2 עד 7 לחוק לא יחולו **"על עובד, בנסיבות מיוחדות שעקב קיומן אין לדרוש ממנו כי יעבוד בתקופת ההודעה המוקדמת הקבועה בחוק זה"**. בנסיבות העניין אנו סבורים כי לא היה מקום לדרוש מהמערער שיעבוד בתקופת ההודעה המוקדמת. כפי שהודה בני בחקירתו הנגדית, הוא אמר למערער "ללכת הביתה". כפי שהעידו הן בני והן המערער אין מדובר בפעם הראשונה שהתרחש אירוע מעין זה. בני העיד כי לא פעם המערער היה מגיע לעבודה עייף וכי הוא הזהיר את המערער כמה פעמים בעניין זה, וכן כי אירע מקרה דומה בו הוא ביקש מהמערער להזדרז בעבודה ואו **"היה לנו כבר פיצוץ אחד לפני כן שהוא גם במסגרתו הלך הביתה, למחרת חזר והמשיך לעבוד אחרי שדיברתי אני חושב אז עם אבא שלו"** (ע" 43, ש' 31-32). גם המערער העיד בחקירה הנגדית כי כל פעם הדבר חוזר וכי **"זה לא פעם ראשונה שהוא עושה את זה, ואני לא צריך את זה יותר. שכל פעם הוא צועק עלי ומבקש שאחזור"** (ע" 80, ש' 4-5; ש' 27). בתצהירו העיד המערער כי סירב לבקשתו של בני לשוב לעבודה, **"מפאת הכבוד ובשל העובדה שהוא פיטר אותי"**. גם אם טעה המערער בפרשנותו לאירוע בכך שראה בו כ"פיטורים", ניתן לקבל את עמדת המערער כי נוכח דבריו של בני "ללכת הביתה", ובמיוחד נוכח העובדה כי אירוע זה הצטרף לאירועים קודמים בהם התנהל ויכוח כאמור בטונים גבוהים בין המערער לבין בני, המערער לא היה חייב לשוב לעבוד בנסיבות כאלה, ולכן לא היה חייב לתת הודעה מוקדמת להתפטרותו, בהתאם לסעיף 10(1) לחוק הודעה מוקדמת. נדגיש, כי הפטור ממתן הודעה מוקדמת אינו מוגבל בהכרח למצבים בהם העובד מתפטר בנסיבות המזכות בפיצוי פיטורים, כגון מצבים הבאים בגדרו של סעיף 11 (א) לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג - 1963. לפיכך, יתכנו מקרים בהם ההתפטרות אינה מזכה בפיצויי פיטורים, אך יתקיימו בהם נסיבות מיוחדות בהן אין לדרוש מהעובד לעבוד בתקופת ההודעה המוקדמת [ראו לעניין זה - ע"ע (ארצי) 30021-02-12 יצחק אטיאס חברה לעבודות בניין בע"מ - קירבייק קודיס (8.12.2014)]. מכל

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

מקום, במקרה הנדון המערער לא טען כי היה זכאי לפיצויי פיטורים בשל התפטרות **"מחמת נסיבות אחרות שביחסי עבודה לגבי אותו העובד שבהן אין לדרוש ממנו כי ימשיך בעבודתו"** כאמור בסעיף 11(א) לחוק פיצויי פיטורים.

36. **כללו של דבר:** הערעור בעניין פיצויי פיטורים נדחה, והערעור בעניין חיוב המערער בתשלום פיצוי בגין אי מתן הודעה מוקדמת מתקבל.

התביעה לדמי הבראה:

37. בכתב התביעה שכנגד טען המערער כי לא שולמו לו דמי הבראה במהלך כל תקופת עבודתו, ותבע דמי הבראה בסך של 5,219 ₪ בעד השנתיים האחרונות, על בסיס 17 ימי הבראה. על יסוד התשלומים ששולמו למערער בקיץ 2006 ובקיץ 2007, קבע בית הדין האזורי כי המשיבה נותרה חייבת למערער בעד השנתיים האחרונות לעבודתו סך של 318 ₪ בעד דמי הבראה. המערער טען לפנינו כי שגה בית הדין האזורי בכך שדחה את התביעה לדמי הבראה.

38. בערעורו טען המערער כי בית הדין האזורי טעה עת דחה את התביעה לדמי הבראה, נוכח העובדה כי **"נטל ההוכחה בדבר התשלום היה על המעביד (המשיבה) אשר לא הוכיחה ולא הרימה את הנטל המוטל עליה להוכחת תשלום דמי הבראה"**. מסיכומי המערער עולה כי לטענתו אין לקבל את הנתונים המפורטים בתלושי השכר של המערער, מהם עולה כי שולמו למערער דמי הבראה במהלך תקופת עבודתו. טענה זו מבסס המערער על כך שבני הודה בעדותו כי הרישום בדבר תשלום משכורת 13 בתלושי השכר אינו נכון, ולגרסתו מהודאה זו יש להסיק כי אין להסתמך כלל על הנתונים שבתלושי השכר.

39. אין בידינו לקבל את טענת המערער כי יש להתעלם מהנתונים שבתלושי השכר. בהתאם לפסיקה, תלושי השכר מהווים ראיה לכאורה לאמור בהם, ועל המבקש לסתור את תוכנם מוטל נטל הראייה [עד"מ (ארצי) 19/07 עמוס 3 בע"מ – סלוצקי שי (25.11.2008); דב"ע (ארצי) נה/193 – 3 חנן זומרפלד – מלון זוהר בע"מ (1.5.1996); דב"ע (ארצי) מז/146 – 3 יוסף חוג'ירת – שלום גל והמוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ 19 (1988)]. איננו סבורים כי יש לחרוג מכלל זה במקרה הנדון, גם אם בני הודה בעדותו כי הרישום בדבר תשלום משכורת 13 שבתלושי השכר אינו

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

מדויק, אין בכך כדי לפסול כראייה את תלושי השכר, ולהתעלם מכל הנתונים המפורטים בהם. נציין, כי בכל החודשים בהם על פי תלוש השכר שולמו למערער דמי הבראה, שכרו גבוה יחסית לשכרו בחודשים שבהם לא שולמו דמי הבראה, עובדה המוכיחה כי דמי הבראה שולמו **בנוסף** לשכר. זאת ועוד. בית הדין האזורי קבע בהתייחס לתביעה לפדיון חופשה כי יש להסתמך על הנתונים שבתלושי השכר. קביעה זו היא קביעה עובדתית, ואין מקום לחרוג מהכלל ולהתערב בה.

40. עיון בתלושי השכר שצורפו לתצהירו של בני מעלה כי החל מחודש יולי 2004, דהיינו לאחר שהמערער השלים תקופת עבודה בת שנה וחצי, שולמו למערער דמי הבראה בשני תשלומים – בחודש יולי ובחודש אוגוסט, מדי כל שנה. כך, ביולי ואוגוסט 2004 שולמו 765 ₪ בכל חודש; ביולי ואוגוסט 2005 שולמו 1,088 ₪ ו-1,108 ₪ בהתאמה; ביולי ואוגוסט 2006 שולמו 954 ₪ בכל חודש; ביולי ואוגוסט 2007 שולמו 1,113 ₪ בכל חודש. כלומר, מדי שנה בחודשים יולי ואוגוסט שולמו למערער דמי הבראה בעד השנה שחלפה. מכאן, שהתשלום ששולם בחודשים יולי ואוגוסט 2006 היה בעד התקופה יולי 2005 עד יוני 2006, והתשלום ששולם בחודשים יולי ואוגוסט 2007 היה בעד התקופה יולי 2006 עד יוני 2007. לפיכך, המערער זכאי לדמי הבראה בעד תקופת העבודה מחודש יולי 2007 עד למועד סיום עבודתו – 13.3.2008. בהקשר זה נבהיר כי בחישוב דמי הבראה להם זכאי העובד בעד השנתיים האחרונות לעבודתו, יש לבחון אם שולמו לו דמי הבראה **בעד** תקופה זו ולא אם בוצע תשלום בגין דמי הבראה בשנתיים האחרונות לעבודתו, שכן בדרך כלל דמי הבראה משולמים בעד תקופה שקדמה למועד התשלום.

41. מספר ימי הבראה להם זכאי המערער בעד התקופה מיום 1.7.2007 עד יום 13.3.2008 הוא 5 (7 X 8.5/12), והתעריף ליום הבראה עמד במועד סיום עבודתו על 318 ₪ ליום. לפיכך, המערער זכאי להפרשי דמי הבראה בסך של 1,590 ₪.

42. **כללו של דבר:** ערעור המערער מתקבל חלקית, ואנו קובעים כי במקום הסך של 318 ₪ שפסק בית הדין האזורי המערער זכאי להפרשי דמי הבראה בסך של 1,590 ₪. סכום זה ישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 1.4.2008 עד למועד התשלום בפועל.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

התביעה לפדיון חופשה:

43. המערער טען כי בית הדין האזורי שגה בכך שדחה את תביעת המערער לתשלום בעד פדיון חופשה, שכן נטל ההוכחה מוטל על המשיבה, והיא לא הציגה ראיות להוכחת התשלום. המערער טען כי תלושי השכר עליהם הסתמך בית הדין אינם משקפים את המצב לאשורו, הם מלאים בשגיאות ואי דיוקים. בהקשר זה טען המערער כי בית הדין האזורי התעלם מהסתירות שבגרסת המשיבה בדבר ניכוי הלוואה מדי חודש בעת שהסתמכה על תלושי השכר.

44. גם בעניין זה דין הערעור להידחות. כאמור, בהתאם לפסיקה, תלושי השכר מהווים ראיה לכאורה לנתונים המפורטים בהם [עד"מ (ארצי) 19/07 עמוס 3 בע"מ – סלוצקי שי (25.11.2008)]. בית הדין האזורי קבע כי מעיון בתלושי השכר עולה כי המשיבה ניהלה רישום מאוזן של ימי החופשה של המערער, ועל יסוד הנתונים שבתלושי השכר דחה את התביעה לפדיון חופשה. גם קביעה זו היא קביעה עובדתית שאין מקום להתערב בה.

45. **סוף דבר**: הערעור מתקבל חלקית כמפורט להלן:

45.1. בטל חיובו של המערער לשלם למשיבה תמורת הודעה מוקדמת בסך של 5,500 ₪.

45.2. המערער זכאי להפרשי דמי הבראה בסך של 1,590 ₪, במקום סך של 318 ₪ שפסק בית הדין האזורי, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 1.4.2008 עד למועד התשלום בפועל.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 3501-10-11

46. בנסיבות העניין, משהערעור התקבל באופן חלקי, אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ו כסלו תשע"ה (18 דצמבר 2014), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

לאה גליקסמן,
שופטת

רונית רוזנפלד,
שופטת

ורדה וירט-ליבנה,
סגנית נשיא, אב"ד

מר יצחק קאול,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר יצחק שילון,
נציג ציבור (עובדים)